

Б. Ломов визначає професійну етику як здібність підтримувати престиж своєї професії, підтримувати її соціальну значущість.

Є. Климов підкреслює значення для менеджера особливої спрямованості розуму, здатності "відчувати душу" іншої людини, бути спостережливим до прояву її почуттів, характеру, поведінки, уміти уявити, змодельовати її внутрішній світ, бути спроможним до співпереживання, саморегуляції, до оптимістичного прогнозування в умовах нестандартних соціальних ситуацій [2, с. 305-310].

Проведений аналіз літератури з питань професійної етики, особливостей діяльності менеджера як суб'єкта системи «людина-людина», складових професійної компетентності керівника зумовлює необхідність виділити професійно-етичні якості керівника як провідну групу професійно важливих якостей. Характер, зміст норм і вимог професійної етики менеджерів обумовлені розмаїттям видів професійно-моральної діяльності, моральних відносин, сфер, в яких ці відносини складаються і виявляються.

Література

1. Каверина Р.Д. Мир професій: Человек-человек. – М.: Молодая гвардия, 1986. – 300 с.
2. Климов Е.А. Психология профессионального самоопределения. – Ростов-на-Дону: Феникс, 1996. – 512 с.
3. Тимченко Н.С. До питання про сутність і зміст професійної етики //Педагогіка і психологія формування творчої особистості: проблеми і пошуки: Зб. наук. праць /Редкол.: Т.І.Сущенко (відп. ред.) та ін. – Київ-Запоріжжя. – 2002. – Вип. 22. – С. 77- 81.

ІНДИВІДУАЛІЗАЦІЯ НАВЧАННЯ УЧНІВ ЗА ДОПОМОГОЮ ПІДРУЧНИКА «ОСНОВИ ЗДОРОВ'Я»

Бойченко Т.Є. (Київ)

В українській освіті здоров'язбережувальна компетентність учнів розглядається як ключова поряд з умінням учитися, загальнокультурною, громадянською, підприємницькою, соціальною, загальнокультурною та ІКТ компетентностями [1, с.7-8]. Учні 1-9 класів вивчають предмет «Основи здоров'я» з 2001 р. за підручниками, в яких розкривається сутність здоров'я як феномена взаємоузгодженої життєдіяльності фізичної, психічної, соціальної та духовної складових людини, які в кожній особистості неповторно поєднуються. Це спонукає до індивідуалізації навчання основам здоров'я. Підручники з основ здоров'я створено вперше, більшість з них нині проходять апробацію. Індивідуалізація навчання учнів основам здоров'я засобами підручника представлена в поодиноких публікаціях [2; 3].

При вивченні основ здоров'я підручник використовують обов'язково, адже, він є розгорнутою моделлю навчального процесу, яка передбачає активну роль самого учня, залучає його активного самонавчання [4]; вказує на педагогічні технології; є, власне, феноменом навчально-методичного комплексу [6]. Оскільки добір інформації в підручниках основ здоров'я (принаймні, створених О.Я. Савченко, Н.М. Бібік, Т.Є Бойченко та ін.) здійснено з урахуванням феноменальності здоров'я [2], значення підручника для процесу індивідуалізації навчання учнів зростає.

Л.Г. Горяна визначає індивідуалізацію як «...багатоваріантний процес, який може бути державним, обласним, міським, районним, шкільним, внутрішньопредметним, внутрішньокласним, внутрішньогруповим»[3]. Однак, виходячи з сутності цього терміну, це – лише процес навчально-виховної роботи з конкретною особистістю на основі її можливостей та потреб.

Процес індивідуалізації розвитку здоров'язбережувальної компетентності засобами підручників «Основи здоров'я», на мою думку, складається з: 1) установки школяра на навчальну книгу; 2) формування здоров'язбережувальної компетентності в процесі індивідуального виконання різнорівневих завдань.

Першою зі складових індивідуалізації навчання основ здоров'я є індивідуальне сприйняття учнем тексту підручника, його методичного апарату та ілюстративного супроводу. Саме тому підвищується роль добору колективу авторів підручника. Підручник має також й викликати позитивні емоції. Цьому слугує оригінальний макет, розроблений з урахуванням змін в сприйнятті інформації сучасними учнями: розмежуванням змістових ліній кольором, конструктивним наповненням шмуцтитулів, інформаційним насиченням форзаців, використанням умовних позначень; сучасний ілюстративний супровід.

Урахування вікової характеристики динаміки розвитку особистості є також вагомим чинником індивідуалізації формування здоров'язбережувальної компетентності учня, що спонукає його повторно звертатися до вивченого впродовж навчального року, але й до матеріалу попередніх класів.

Індивідуалізації навчально-виховного процесу на уроках основ здоров'я сприяє те, що авторами підручників при доборі інформації та формуванні макету враховано створення сучасною особистістю власної ментальної моделі дійсності [5].

Другу складову процесу індивідуалізації навчання основам здоров'я складають інтерактивні методики, представлені на сторінках підручників, та рівень методичної майстерності педагога, який активізує означені методики методичного апарату підручників «Основи здоров'я». Для процесу індивідуалізації вивчення основ здоров'я слугують різновидові та різнорівневі навчальні завдання, що різняться за: а) характером пізнавальної діяльності учнів (рецептивні; репродуктивні, творчі); б) урахуванням основних елементів змісту освіти (на усвідомлення навчального матеріалу, застосування знань та умінь за зразком, творче застосування набутих знань, формування емоційно-ціннісного ставлення). Завдання розроблені з урахуванням можливості індивідуального розвитку життєвих навичок: вибір; прийняття рішення; вирішення проблеми; творче та критичне мислення; ефективне спілкування; самооцінка та почуття гідності; опір тиску; вибудовування міжособистісних відносин; долання емоцій та стресу; співчуття; відчуття себе громадянином; керування власним життям; ведення здорового та продуктивного способу життя. У процесі індивідуалізації формування здоров'язбережувальної компетентності вчитель може скористатися оригінальними завданнями, які розв'язуються за певних умов і в конкретних ситуаціях: «Життєві ситуації», «Сходінки успіху», «Крок за кроком»; практичні роботи та особливо дослідницькі проекти. Усі вони уможливають індивідуальне бачення ситуацій та відповідне конкретне моделювання розвитку подій, а, відтак, розвиток життєвих навичок учня, формування у нього власного ціннісного ставлення до здоров'я та життя.

Отже, підручники «Основи здоров'я», рекомендовані МОН України, формують позитивну установку школяра на формування його здоров'язбережувальної компетентності. Методичний апарат означеної низки

підручників уможливило індивідуалізацію навчання учня.

Література

1. Бібік Н.М. Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи: Бібліотека з освітньої політики / Н.М. Бібік, Л.С. Ващенко, О.І. Локшина та ін. // К.: „К.І.С.”, 2004. – 2004. – 112 с.
2. Бойченко Т.Є. Підручник з основ здоров'я: основні засади розбудови, структура і зміст / Т.Є. Бойченко // Стан і перспективи апробації шкільної навчальної літератури: Матеріали Всеукр. наук.-метод. конф., 28-29 жовтня 2009. – Кіровоград: Б.в., 2009. – С.44-50.
3. Горяня Л.Г. Індивідуалізація навчально-виховного процесу / Л.Г. Горяня // Основи здоров'я та фізична культура. – 2009. – № 9-10. – С. 15-17.
4. Мадзігон В.М. Поступ у третє тисячоліття. – К.: Педагогічна думка. – 2006. – С. 16-17.
5. Тоффлер Олівін. Третя хвиля / О. Тоффлер // Сучасна зарубіжна соціальна філософія. Хрестоматія. – К.: Либідь, 1996. – С.275-334.
6. Шамелашвілі Р.М. Підручник для загальноосвітньої школи як феномен навчально-методичного комплексу та деякі питання його експертного оцінювання / Р.М. Шамелашвілі // Проблеми сучасного підручника: Зб. наук. праць. – К.: Педагогічна думка, 2008. – Вип. 8. – С. 8-20.

ЗА СУГЕСТІЄЮ МАЙБУТНЄ

Гончаренко І.Д. (Полтава)

Часто вчителі Полтавських шкіл мене запитують, за рахунок чого звичайна загальноосвітня школа на протязі кількох років має кращі результати, ніж ліцеї та гімназії. Зрозуміло, що спілкуючись з нашими учнями, вони виясняють, що учитися в 13 Полтавській школі легко, не дивлячись на те, що тут вивчається три іноземні мови: англійська, французька та німецька, на відміну від багатьох ліцеїв та гімназій, де діти серйозно перевантажені.

Справа в тому, що поряд з класичними педагогічними технологіями використовуємо не традиційні –сугестивні, які враховують підсвідомі реакції учнів на певні дії. Коли 12 років тому я був призначений директором 13 школи, до цього створивши два досить успішних ліцеїв: один міський ліцей в Полтаві, інший муніципальний ліцей в Росії, мені потрібно було показати заступникам директора, що ми будемо робити і для чого це потрібно. Я їх попрохав, щоб вони вибрали, на свій розсуд, будь-які 4 класи, де ми разом з ними проведемо тести на запам'ятовування інформації в двох позах: перша, класична посадка учня із замкненими руками, друга -з розімкненими. Після перевірки тестів виявилось, що в другій позі учні в усіх чотирьох класах запам'ятали інформації приблизно в 4 рази більше, ніж в першій. Звичайно, на уроці іноземної мови учні, можуть вивчити 10-15 нових слів. Якщо врахувати вище сказане, то вже 40-60. Чому так? Я читав багато різних пояснень, але всі вони мені здаються неправильними, а тому наводити їх тут не буду. Нехай цей феномен пояснюють вчені. В усі часи були учні, які запам'ятовували більше інших і ніякої шкоди для їх здоров'я це не принесило.

Окрім цього, проводився експеримент сприйняття героя невеликого нейтрального тексту, який читався в двох вище вказаних позах. Більшість учнів, що сиділи в першій позі, сприйняли героя як негативний персонаж, а ті що сиділи в другій – як позитивний. А це значить, що можна формувати